

**Aqua
Flanders**

Heffingen en captatievergoedingen

Position paper

Samenvatting

Het is essentieel dat heffingen en captatievergoedingen vanuit een integrale benadering op elkaar afgestemd zijn. Hierbij is het belangrijk om het watersysteem in totaliteit te bekijken om verschuivingen van gebruik van oppervlaktewater naar grondwatergebruik ten gevolge van hoge captatievergoedingen te voorkomen.

Deze heffingen en captatievergoedingen moeten ook effectief ten goede komen aan de bescherming en de versterking van de watersystemen.

Aanbevelingen

- ◆ Breng heffingen op alle watergebruik in kaart en onderzoek hoe deze heffingen op elkaar kunnen afgestemd worden.
- ◆ Ga na of de heffingen een sturende of financierende rol moeten krijgen om een watersysteem in balans te bekomen.
- ◆ Gebruik heffingen en captatievergoedingen voor de bescherming en de versterking van het watersysteem.

Inhoudstafel

1. Introductie.....	3
2. Heffingen en captatievergoedingen.....	3
2.1. Heffingen afstemmen.....	3
2.1.1. Kadering problematiek.....	3
2.1.2. Aandachtspunten bij de opmaak van een integraal kader	4
2.2. Heffingen gebruiken om watersysteem te beschermen.....	6
3. Conclusie	6

1. Introductie

Om te voldoen aan de watervraag worden verschillende bronnen aangewend zoals diep of ondiep grondwater, oppervlaktewater uit onbevaarbare waterlopen, oppervlaktewater uit bevaarbare waterlopen, effluent van rioolwaterzuiveringsinstallaties, hergebruik van eigen effluent, regenwater en leidingwater.

De keuze van de bron wordt hoofdzakelijk bepaald door de lokale beschikbaarheid ervan en door de kostprijs. Deze kostprijs is voornamelijk afhankelijk van de waterkwaliteit en de benodigde zuivering. Maar voor sommige bronnen wordt deze ook mee bepaald door een extra kost in de vorm van een heffing.

2. Heffingen en captatievergoedingen

2.1. Heffingen afstemmen

2.1.1. Kadering problematiek

De hoogte van de heffing op onttrekking van water uit het watersysteem wordt door verschillende entiteiten van de Vlaamse overheid vastgesteld. Zo bepaalt de Vlaamse Waterweg de hoogte van de heffing voor onttrekking uit bevaarbare waterlopen. De VMM is verantwoordelijk voor de heffing voor onttrekking van grondwater. Voor onttrekking uit onbevaarbare waterlopen is er momenteel geen heffing met uitzondering van sommige Polders en Wateringen die een retributie heffen voor onttrekking uit waterlopen in hun beheer. Het is bovendien soms onduidelijk of deze heffingen en retributies een financierende rol hebben dan wel proberen om het watergebruik te sturen.

Momenteel loopt een studie in opdracht van het departement Mobiliteit en Openbare Werken (MOW) om een nieuw kader uit te werken voor de berekening van de heffing op captatie uit bevaarbare waterlopen en havengebieden. De studie gaat uit van een bepaald totaalbedrag dat de heffing moet opbrengen. Deze inkomsten zorgen voor een gedeeltelijke financiering van de werking van de waterloopbeheerder. Er is echter geen volledige kostendekking. Hiervoor wordt verwezen naar artikel 9 van de Europese Kaderrichtlijn Water rond kostenterugwinning voor waterdiensten.. Bij het vastleggen van de hoogte van het bedrag worden steeds bepaalde beleidskeuzes gemaakt.

De studie van het departement MOW erkent dat een heffing op onttrekking uit het watersysteem een sturend karakter kan hebben. Ze onderzoekt verschillende pistes om duurzaam oppervlaktewatergebruik te stimuleren. Maar de studie houdt enkel rekening met de hoogte van de heffing van captatie uit bevaarbare waterlopen en havengebieden. Daardoor wordt de impact van alle onttrekkingen uit het watersysteem niet op een integrale manier benaderd.

Er wordt ook een traject opgestart om het heffingsbeleid van grondwater te herzien met een update van de laag- en gebiedsfactoren. Daarin zal de kwetsbaarheid van bepaalde freatische waterlagen meer in rekening gebracht worden. Daarnaast wordt de mogelijkheid onderzocht om een tijdsafhankelijke factor in te brengen. Ook hier stellen we vast dat er wordt gefocust op één onderdeel van het watersysteem zonder het watergebruik, de watervraag en de verschillende bronnen in hun geheel te bekijken.

Binnen de Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid is eind 2022 een nieuwe projectgroep 'Financiering waterbeleid' opgericht. De concrete taken van deze projectgroep zijn als volgt gedefinieerd:

- ◆ update financiële stromen in het waterbeleid 2020;
- ◆ aangevulde behoefteraming in functie van doelen waterkwaliteit, overstromingen en droogte;
- ◆ verder uitgewerkte visie op financiering waterbeleid (vanuit krachtlijn 6 van de Waterbeleidsnota 2020-2025¹);
- ◆ selectie en uitwerking van voorstellen voor het bijsturen van bestaande en het ontwikkelen van nieuwe financieringsinstrumenten;
- ◆ ontwikkelen van scenario's voor de financiering van de behoeften

Het sturende karakter van heffingen en de noodzaak voor een onderlinge afstemming tussen heffingen op het gebruik van verschillende bronnen om ongewenste neveneffecten te bekomen, valt dus ook buiten de opdracht van deze projectgroep. Hoewel de scope van de projectgroep intussen is verruimd en werk zal gemaakt worden van een stappenplan om tot afgestemde heffingen te komen, ontbreekt een geïntegreerde benadering van de heffingen op het watersysteem.

Het is noodzakelijk om de heffingen op alle watergebruik en waterlozingen in kaart te brengen en te onderzoeken hoe deze heffingen op elkaar kunnen afgestemd worden en om na te gaan of deze een sturende of eerder financierende rol moeten hebben om een watersysteem in balans te bereiken.

2.1.2. Aandachtspunten bij de opmaak van een integraal kader

Het kader moet rekening houden met gebiedsspecifieke kenmerken omdat de waterbeschikbaarheid en dus ook de gerelateerde problematiek regioafhankelijk is. Ook heffingen op afvalwater moeten meegenomen worden in dit integrale kader aangezien kwantiteit en kwaliteit aan elkaar verbonden zijn. Wanneer de waterkwaliteit in het gedrang komt, heeft dit immers een impact op de beschikbare kwantiteit. En omgekeerd, kan in periodes van droogte en verminderde kwantiteit de waterkwaliteit negatief beïnvloeden

Bij het overwegen van heffingen op drinkwatergebruik moet erover gewaakt worden dat de drinkwaterfactuur geen belastingbrief wordt en dat dubbele heffingen voorkomen worden. De heffing op watercaptatie die het waterbedrijf verschuldigd is, wordt immers al doorgerekend aan de klant via het drinkwatertarief.

Het integrale kader moet bovendien gedragen zijn door alle betrokken actoren in het waterbeheer.

Een integrale benadering om de inzet van verschillende bronnen te sturen kijkt zowel naar de impact op het watersysteem, als naar de impact van het watergebruik op het behalen van duurzaamheidsdoelstellingen. Zo heeft hergebruik van effluent bijvoorbeeld invloed op de ecologische stromen, of e-flows, en op de waterkwaliteit in de ontvangende waterlopen. Daarnaast heeft het een grote energiekost en dus hogere CO₂-uitstoot dan het gebruik van oppervlaktewater of grondwater. Als op een bepaalde locatie op een duurzame manier voldoende water onttrokken kan worden uit het natuurlijke systeem, dan is dit dus mogelijk een beter alternatief dan hergebruik van effluent met een grotere ecologische voetafdruk. Staat een specifiek watersysteem kwantitatief echter onder druk dan is hergebruik wel degelijk een logische stap.

¹ Krachtlijn 6 van de [waterbeleidsnota 2020-2025](#): "Evolueren naar een sluitende financiering van het waterbeleid en -beheer"

De meest duurzame optie – naast watergebruik verminderen – zal dus altijd plaats- en tijdsafhankelijk zijn. De eventuele toepassing van heffingen op diverse waterbronnen van eenzelfde watersysteem moet hierdoor dus oordeelkundig maatwerk zijn en rekening houden met de intrinsieke complexiteit.

2.2. Heffingen gebruiken om watersysteem te beschermen

De waterbedrijven betalen jaarlijkse heel wat heffingen voor onder ander de onttrekking van grondwater, de lozing van afvalwater en de captatie van oppervlaktewater uit bevaarbare waterlopen, kanalen en havens gelegen in het Vlaams gewest. In de huidige situatie verdwijnen de middelen afkomstig uit de grondwaterheffing en de afvalwaterheffing in de algemene middelen van het Minafonds, het Fonds voor Preventie en Sanering inzake Leefmilieu en Natuur. De middelen afkomstig uit de oppervlaktewaterheffing worden gebruikt voor de cofinanciering van de waterbeheerders van de bevaarbare waterlopen en kanalen.

Om het beschermingsbeleid voor drinkwaterbronnen effectief te laten werken, is ook de inzet van andere partijen nodig. AquaFlanders pleit er dan ook voor om de bestaande milieuheffingen zoals de grondwaterheffing, de heffing op de lozing van afvalwater en de heffing op het gebruik van oppervlaktewater volledig in te zetten voor de bescherming van de drinkwaterbronnen².

3. Conclusie

Momenteel ontbreekt een integraal kader voor de heffingen op alle watergebruik en waterlozingen. Het is belangrijk om het watersysteem in totaliteit te bekijken en te onderzoeken hoe we deze heffingen op elkaar kunnen afstemmen en na te gaan of deze een sturende of financierende rol moeten hebben om een watersysteem in balans te bereiken.

Een integraal kader voor heffingen moet rekening houden met gebiedsspecifieke kenmerken. Ook heffingen op afvalwater moeten meegenomen worden in dit kader omdat kwaliteit en kwantiteit met elkaar verbonden zijn. Het integrale kader moet bovendien gedragen zijn door alle betrokken actoren in het waterbeheer.

Deze integrale benadering om de inzet van verschillende bronnen te sturen moet verder kijken dan de impact van watergebruik op het watersysteem. Ook de impact op het behalen van duurzaamheidsdoelstellingen moet in rekening gebracht worden.

Bestaande milieuheffingen zoals de grondwaterheffing, de heffing op de lozing van afvalwater en de heffing op het gebruik van oppervlaktewater moeten effectief ten goede komen aan de bescherming en versterking van het watersysteem.

² Standpunt AquaFlanders voor de [betere bescherming van het grondwater](#) en de [bescherming van drinkwaterbronnen tegen zorgwekkende stoffen](#).

